

Sygn. akt VI A Ca 808/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ewa Zalewska (spr.)

Sędzia SA – Ewa Stefańska

Sędzia SO (del.) – Małgorzata Borkowska

Protokolant: sekr. sądowy Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2012 r. w Warszawie

sprawy z powództwa K. P., J. P. (1) i D. P. (1)

przeciwko O. Y.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 listopada 2011 r.

sygn. akt XXV C 1331/10

I zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym czwartym i piątym uchylając punkt czwarty oraz nadając punktowi pierwszemu i piątemu następującą treść:

„1. uchyla nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 5 stycznia 2000 r., wydany przez Sąd Rejonowy w Legionowie w sprawie o sygn. akt I Nc 754/99 co do nakazania pozwanemu O. Y. zapłaty powodom K. P., J. P. (1) i D. P. (1), jako następcom prawnym zmarłego D. P. (2), kwoty 575.100 zł (pięćset siedemdziesiąt pięć tysięcy sto złotych) i w tym zakresie oddala powództwo,

5. zasądza od każdego z powodów K. P., J. P. (1) i D. P. (1) na rzecz pozwanego O. Y. kwoty po 616,60 zł (sześćset szesnaście złotych i sześćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu.”

II. zasądza od każdego z powodów K. P., J. P. (1) i D. P. (1) na rzecz pozwanego O. Y. kwoty po 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VIA Ca 808/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 15 września 1999 r., wniesionym do Sądu Rejonowego w Legionowie powód D. P. (2) zażądał orzeczenia nakazem zapłaty, aby pozwany O. Y. zapłacił powodowi kwotę 4.604.778 zł wraz z kosztami postępowania.

W uzasadnieniu pozwu, powód wskazał, że dochodzona pozwem kwota należna jest mu na podstawie weksla własnego, wystawionego przez pozwanego, w którym to wekslu pozwany zobowiązał się do zapłacenia przedmiotowej kwoty w N. w dniu 16 września 1996 r.

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 5 stycznia 2000 r. (k. 9), Sąd Rejonowy w Legionowie nakazał pozwanemu, aby zapłacił powodowi kwotę 4.604.778 zł oraz zasądził od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Kasy Sądu Rejonowego w Legionowie kwotę 25.000 zł tytułem nieuiszczonego wpisu sądowego.

W dniu 31 maja 2001 r., pozwany wniósł wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia zarzutów wraz z zarzutami od nakazu zapłaty (k. 34, k. 39- 40; data nadania - k. 44), żądając uchylecia nakazu zapłaty, oddalenia powództwa i zasądzenia od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według zestawienia, złożonego na rozprawie. W uzasadnieniu zarzutów pozwany wskazał m. in., iż w dniu 5 czerwca 1995 r. złożył podpis na dwóch wekslach in blanco, które następnie wręczył powodowi. Zarzucił, iż wystawiony przez niego weksel został przez powoda wypełniony wbrew treści porozumienia wekslowego tj. na kwotę 4.604.688 zł, gdy tymczasem maksymalna kwota, na jaką mógł zostać wypełniony to równowartość 200.000 USD powiększona o ustawowe odsetki, koszty sądowe, koszty zastępstwa procesowego oraz koszty egzekucji. Ponadto powód umieścił na wekslu datę 16 września 1996 r. w sytuacji, gdy zobowiązanie miało zostać wykonane przez pozwanego w terminie do dnia 31 grudnia 1996 r., co oznacza, iż weksel, na podstawie którego został wydany w przedmiotowej sprawie nakaz zapłaty został wypełniony przed terminem wymagalności roszczenia.

Termin do wniesienia zarzutów został pozwanemu przywrócony postanowieniem Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 31 października 2001 r. (k. 119).

Postanowieniem z dnia 30 czerwca 2003 r. (k. 151), Sąd Rejonowy w Legionowie stwierdził swą niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania tut. Sądowi Okręgowemu.

W dniu 27 maja 2008 r., powód D. P. (2) zmarł (k. 889), a w jego miejsce wstąpili do postępowania następcy prawni - powodowie K. P., J. P. (1) i D. P. (1) (k. 903). Powodowie nie dokonali dalszej modyfikacji stanowiska. Pozwany zaś podniósł dodatkowo zarzut przedawnienia (k. 963).

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 24 listopada 2011 r., sygn. akt XXV C 1331/10, po rozpoznaniu sprawy z powództwa K. P., J. P. (1) i D. P. (1) przeciwko O. Y. o zapłatę:

1. utrzymał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 5 stycznia 2000 r., wydany przez Sąd Rejonowy w Legionowie w sprawie o sygn. akt I Nc 754/99 w mocy w części, to jest co do nakazania pozwanemu O. Y. zapłaty powodom K. P., J. P. (1) i D. P. (1), jako następcom prawnym zmarłego D. P. (2), kwoty 575.100 zł;
2. w pozostałej części uchylił nakaz zapłaty, o którym mowa w pkt 1 i oddalił powództwo;
3. zasądził od powodów, K. P., J. P. (1) i D. P. (1), na rzecz pozwanego O. Y., kwotę 5.350 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
4. nakazał pobrać od powodów na rzecz Skarbu Państwa - Kasy Sądu Okręgowego w Warszawie, kwotę 87.500 zł tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych i kwotę tą nakazał ściągnąć z roszczenia, zasądzonego na rzecz powodów, o którym mowa w pkt 1;
5. nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Kasy Sądu Okręgowego w Warszawie, kwotę 3.125 zł tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło po dokonaniu przez Sąd Okręgowy ustalenia następującego stanu faktycznego.

Pozwany O. Y. jest obywatelem Turcji, od 1989 r. zamieszkałym w Polsce i prowadzącym różnorodną działalność zarobkową na obszarze Turcji, Polski, Niemiec i państw byłego ZSRR. W 1991 r. pozwany nawiązał współpracę z D. P.

(2), początkowo w zakresie przedsięwzięcia gospodarczego, polegającego na zakupie nawozów sztucznych na Białorusi i odsprzedawaniu ich z zyskiem w innych państwach, głównie w Turcji. W celu rozwoju działalności na terenie Polski, w dniu 16 września 1993 r., pozwany i D. P. (2) zawarli umowę spółki cywilnej. Powstałe w toku współpracy wskazanych osób zobowiązania pozwanego wobec D. P. (2) osiągnęły kwotę 200.000 dolarów amerykańskich. W dniu 5 czerwca 1995 r., pozwany zawarł z D. P. (2) „umowę - porozumienie” w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi. W umowie tej, pozwany oświadczył, że w dniu 15 listopada 1993 r. pożyczył od D. P. (2) pieniądze w kwocie równoważności w złotych polskich kwoty 200.000 dolarów amerykańskich (pkt 1 umowy) i zobowiązał się do zwrotu tak określonej sumy, w całości, bezwarunkowo, do rąk własnych D. P. (2) (omyłkowo wskazano P.), najpóźniej do dnia 31 grudnia 1996 r. (pkt 2 umowy). Zgodnie z treścią umowy, na zabezpieczenie przedmiotowego zobowiązania, pozwany wystawić miał, z chwilą podpisania umowy, dwa weksle własne in blanco, bez protestu (pkt 3 umowy). Strony umowy ustaliły, że w przypadku nie wywiązania się przez pozwanego z zobowiązania, określonego w pkt 2 umowy, D. P. (2) ma prawo wypełnić weksle, wymienione w pkt 3 umowy „powiększone o ustawowe odsetki, koszty sądowe, koszty zastępstwa procesowego oraz koszty egzekucji” (pkt 4 umowy). D. P. (2) oświadczył, że od momentu spłaty przez pozwanego zobowiązania, określonego w pkt 2 umowy, nie będzie rościł wobec pozwanego „żadnych pretensji materialnych, ani innych, a wszelkie wcześniejsze uzgodnienia i umowy między stronami tracą ważność (pkt 5 umowy). Ponadto, strony umowy oświadczyły, że umowa ta jest między nimi jedyną i ostateczną” (pkt 6 umowy). W dniu zawarcia umowy, pozwany wręczył D. P. (2) dwa blankiety wekslowe, z których każdy zawierał jedynie podpis pozwanego. Należność, określona w umowie, nie została przez pozwanego uiszczona w całości, ani w części. W bliżej nie ustalonej dacie między dniem 5 czerwca 1995 r. a dniem 16 września 1996 r., D. P. (2) uzupełnił jeden z wręczonych mu blankietów wekslowych, w ten sposób, że oznaczył: jako miejsce wystawienia weksla - W., jako datę wystawienia weksla - dzień 5 czerwca 1995 r., jako sumę, która ma być zapłacona bez protestu - kwotę 4.604.778 zł, jako termin płatności - dzień 16 września 1996 r., jako rodzaj weksla - weksel własny, jako osobę, na której rzecz i zlecenie zapłata ma być dokonana - D. P. (2), jako osobę, która ma zapłacić - pozwanego, a jako miejsce płatności - N..

Spadek po zmarłym w dniu 27 maja 2008 r. D. P. (2) nabyli, z dobrodziejstwem inwentarza synowie: J. P. (2) oraz powodowie K. P., J. P. (1) i D. P. (1), po 1/4 każdy z nich. W dniu 2 czerwca 2008 r., J. P. (2) zmarł, a spadek po nim nabyli, z dobrodziejstwem inwentarza, powodowie K. P., J. P. (1) i D. P. (1), po 1/3 każdy z nich.

Powyższy stan faktyczny ustalony został przez Sąd Okręgowy w oparciu o okoliczności bezsporne, a także na podstawie odpisu weksla (k. 175), odpisu aktu zgonu (k. 889), informacji o treści orzeczeń (k. 900-902), odpisu umowy (k. 949), zeznań świadka E. K. (1) (k. 96v-98, 940- 942), częściowo na podstawie zeznań świadka A. M. (1) (k. 964-965).

Sąd Okręgowy poczynił następującą ocenę materiału dowodowego:

Kluczowe w niniejszej sprawie znaczenie miało zdaniem Sądu Okręgowego odpis umowy - porozumienia wekslowego z dnia 5 czerwca 1995 r. (k. 949), którego autentyczność nie została zakwestionowana przez stronę powodową, a jego autentyczności nie sposób było w ocenie Sądu Okręgowego także kwestionować w oparciu o sam fakt, że przedmiotowy dokument złożony został przez pozwanego dopiero na rozprawie w dniu 10 czerwca 2011 r. (k. 940), ponad 10 lat po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, gdyż fakt ten został wyjaśniony okolicznością odnalezienia dokumentu przez rodzinę pozwanego.

Sąd Okręgowy wskazał, iż ze względu na datę wytoczenia powództwa, w sprawie niniejszej stosować należy w zasadzie przepisy k.p.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień 15 września 1999 r. Oznaczało to w przekonaniu Sądu Okręgowego, że zarzuty, które pod rygorem ich utraty należało zgłosić przed wdaniem się w spór (np. zarzuty z art. 25 § 2 i art. 202 k.p.c., ale nie zarzut przedawnienia) powinny być przedstawione już w zarzutach od nakazu zapłaty, lecz fakty i dowody mogły być przytaczane aż do zamknięcia rozprawy zgodnie z art. 493 k.p.c. w brzmieniu, nadanym art. 1 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 43 z 1996 r., poz. 189 z późn. zm.) w zw. z art. 5 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach

sądowych i egzekucji (Dz. U. nr 48 z 2000 r., poz. 554 z późn. zm.). Stąd dowód w postaci odpisu umowy nie mógł zdaniem Sądu I instancji zostać pominięty tylko dlatego, że pozwany nie powołał go już w zarzutach od nakazu zapłaty.

Treść omawianego dowodu wskazuje na to, w ocenie Sądu Okręgowego, że weksel wydany został D. P. (2) jako weksel in blanco - co zostało zatajone w treści pozwu - oraz że pozwany miał wobec D. P. (2) dług w wysokości, odpowiadającej równowartości kwoty 200.000 dolarów amerykańskich.

Obie te okoliczności znalazły w ocenie Sądu Okręgowego potwierdzenie w zeznaniach świadka A. M. (1). Nie była natomiast wiarygodna w ocenie Sądu Okręgowego relacja tego świadka, oparta na relacji pozwanego, jakoby przedmiotowe zobowiązania zostały przez pozwanego spłacone. Sąd Okręgowy wziął pod uwagę to, iż pozwany jest przedsiębiorcą, który już w momencie zawarcia umowy z dnia 5 czerwca 1995 r. miał co najmniej kilkuletnie doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej i to na obszarze wielu państw. Stąd zdaniem Sądu Okręgowego zasady doświadczenia życiowego wskazują na to, że skoro pozwany uznał dług w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi, to spłacając - choćby w części - ten dług, z pewnością dopilnowałby wystawienia przez wierzyciela pokwitowania, co najmniej w zwykłej formie pisemnej, względnie zawarcia wzmianki o spłacie długu w innym dokumencie, natomiast nawet z twierdzeń pozwanego nie wynika, by tego rodzaju dokument rzeczywiście został sporządzony. Sąd Okręgowy uznał za istotne w tej kwestii to, iż pozwany zeznając przed Sądem Rejonowym, który przeprowadził rozprawę w celu rozpoznania wniosku pozwanego o przywrócenie terminu, iż nie ma „długu w wysokości 4 mln zł” (k. 115v), natomiast nie stwierdził, że nie ma wobec strony powodowej jakiegokolwiek długu. Powyższe w ocenie Sądu I instancji pośrednio potwierdziło fakt, że dług ów istnieje, a tylko w innej (mniejszej) wysokości. Nie zasługiwały nadto w ocenie Sądu Okręgowego na danie wiary nieprecyzyjne sugestie świadka M., co do bliżej nie określonych zobowiązań, jakie rzekomo D. P. (2) „miał wziąć na siebie” (k. 96). Ponadto świadek ten nie wskazał by owe zobowiązania wywierały wpływ na pozostałą do zapłaty kwotę długu, określonego w porozumieniu wekslowym.

W braku zatem przekonujących przeciwdowodów, Sąd I instancji uznał, że skoro D. P. (2) uzupełnił weksel, to uczynił to dlatego, że dług, określony w porozumieniu wekslowym z dnia 5 czerwca 1995 r. nie został przez pozwanego spłacony, nawet częściowo. Za okolicznością, że wręczone D. P. (2) przez pozwanego weksle były wekslami in blanco, przemawiała również zdaniem Sądu Okręgowego treść zeznań świadka E. K. (1) - notariusza, który poświadczał podpisy na umowie z dnia 5 czerwca 1995 r.

Sąd Okręgowy wskazał, iż złożone przez strony, nie poświadczone kopie dokumentów nie są dokumentami w rozumieniu k.p.c., i mogły zostać uznane jedynie za formę przedstawienia twierdzeń stron. Ze względu zaś na to, że strony przedstawiały kopie dokumentów z akt innych spraw, zwłaszcza postępowań karnych, Sąd Okręgowy stwierdził, iż brak danych, by istotne w rozpoznawanej sprawie okoliczności były przedmiotem ustaleń wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa. Ustalenia zaś wyroków uniewinniających, a tym bardziej incydentalnych postanowień, wydawanych w toku postępowań karnych, nie wiążą Sądu w niniejszej sprawie wobec treści art. 11 k.p.c. a contrario).

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne w części z następujących powodów.

Sąd I instancji na wstępie powołał się na treść art. 496 k.p.c. w brzmieniu pierwotnym oraz wyjaśnił, iż w postępowaniu nakazowym, po wniesieniu zarzutów przez pozwanego dopuszczalna jest wymiana stron wobec tzw. podstawienia procesowego w sytuacji określonej w art. 180 § 1 pkt 1 k.p.c. to jest w razie zgłoszenia się następców prawnych zmarłego powoda (por. zachowujące w tym zakresie aktualność uzasadnienie uchwały SN z dnia 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, OSNC nr 5 z 1973 r., poz. 72).

Sąd Okręgowy wyraził przekonanie, że w okolicznościach niniejszej sprawy, powództwo zasługiwało na uwzględnienie tylko w części.

Wskazał, że jeżeli weksel, niezupełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia,

chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa (art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe; Dz. U. nr 37 z 1936 r., poz. 282 z późn. zm., dalej zwanej pr. weks.). Przepis ten stosuje się do weksla własnego (art. 103 pr weks.). Zobowiązanie wekslowe, wynikające z weksla własnego, niepełnego, wystawionego i wręczonego remitentowi w związku z zawarciem określonego stosunku prawnego powstaje, w zakresie wyznaczonym treścią nadaną mu wskutek jego uzupełnienia, z chwilą wręczenia. Ma ono charakter samodzielny i abstrakcyjny, niezwiązany z podstawą prawną przyjęcia zobowiązania (postanowienie SN z dnia 13 lutego 2009 r., II CSK 452/08, LEX nr 599754).

Odpowiedzialność z weksla oceniana być musi według jego treści, co stanowi konsekwencję samodzielności i abstrakcyjności zobowiązania wekslowego. Dłużnik zaś może podważać sposób wypełnienia weksla, wręczonego remitentowi jako niepełny, jedynie poprzez powołanie się na naruszenie uzgodnionych zasad uzupełnienia jego treści (por. wyrok SN z dnia 30 października 2008 r., IV CSK 238/08, LEX nr 590265).

Sąd I instancji stwierdził, iż o ile pozwany dłużnik wekslowy, w celu zwolnienia się z zobowiązania wekslowego, twierdzi, że weksel, niepełny w chwili wystawienia, wypełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, to ciężar udowodnienia takiej okoliczności spoczywa na pozwanym (art. 232 zd. 1 k.p.c., por. też wyrok SN z dnia 23 października 2008 r., V CSK 71/08, LEX nr 485921).

W ocenie Sądu Okręgowego merytoryczna ocena żądania pozwu wymagała, przede wszystkim, dokonania wykładni umowy - porozumienia wekslowego z dnia 5 czerwca 1995 r. Wskazał, iż tym zakresie, szczególnej uwagi wymagała treść pkt 4 umowy, wedle którego w przypadku nie wywiązania się przez pozwanego z zobowiązania, określonego w pkt 2 umowy, D. P. (2) „ma prawo wypełnić weksle wymienione w punkcie trzecim niniejszej umowy powiększone o ustawowe odsetki, koszty sądowe, koszty zastępstwa procesowego oraz koszty egzekucji”. Sąd wskazał, iż sformułowanie takie, ujmowane literalnie, nie zawiera wprost oznaczenia jakiegokolwiek granicznej sumy, do której weksel mógł zostać uzupełniony. Mogłoby zatem się wydawać, że zgodnie z porozumieniem stron, w razie nie wywiązania się przez pozwanego z zobowiązania odpowiadającego równowartości 200.000 dolarów amerykańskich, D. P. (2) może uzupełnić weksel o sumę, dowolnie przez siebie wybraną. Taka interpretacja ustaleń stron była jednak w ocenie Sądu Okręgowego błędna, bowiem w umowach zgodnie z art. 65 § 2 k.c. należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Sąd podniósł, iż charakter weksla, jako źródła zobowiązania formalnego, nie wyłącza stosowania dyrektyw wykładni oświadczeń woli zawartych w art. 65 k.c. zarówno do postanowień zawartych w dokumencie weksla, jak i - w przypadku tzw. weksla in blanco - do postanowień tzw. deklaracji wekslowej (wyrok SN z dnia 22 października 2009 r., III CSK 40/09, LEX nr 852562). Wskazał, iż przy interpretacji, że zgodnym zamiarem osób, zawierających porozumienie wekslowe z dnia 5 czerwca 1995 r., było upoważnienie wierzyciela wekslowego, w pkt 4 tego porozumienia, do uzupełnienia weksla na dowolnie wybraną kwotę, całkowicie nielogicznym i niezrozumiałym jest, w jakim celu ów pkt 4 zawiera sformułowanie „powiększone o ustawowe odsetki, koszty sądowe, koszty zastępstwa procesowego oraz koszty egzekucji”. Gdyby bowiem, zgodnie z wolą stron porozumienia, wierzyciel wekslowy mógł dowolnie ustalić sumę wekslową, o jaką uzupełni weksel, to nie tylko byłby on uprawniony do uwzględnienia w owej sumie wszelkich kosztów, jakie uzna za należne, ale dodatkowo dłużnik wekslowy zostałby w istocie pozbawiony skutecznego uprawnienia do weryfikacji, jakie to koszty i w jakiej wysokości.

Z tych względów zdaniem Sądu Okręgowego treść sformułowania „powiększone o ustawowe odsetki, koszty sądowe, koszty zastępstwa procesowego oraz koszty egzekucji” wskazywała zatem, że wolą stron porozumienia wekslowego było ograniczenie maksymalnej sumy, o jaką weksel może zostać uzupełniony.

W konsekwencji zdaniem Sądu Okręgowego treść pkt 4 w zw. z pkt 1 i 2 porozumienia wekslowego z dnia 5 czerwca 1995 r. powinna być rozumiana w ten sposób, że w razie nie wywiązania się przez O. Y. z zobowiązania do zwrotu sumy w kwocie równowartości w złotych polskich kwoty 200.000 dolarów amerykańskich, w całości, bezwarunkowo, do rąk własnych D. P. (2), najpóźniej do dnia 31 grudnia 1996 r., D. P. (2) miał prawo wypełnić weksle in blanco, wystawione przez O. Y. do kwoty równowartości w złotych polskich kwoty 200.000 dolarów amerykańskich, powiększonej o ustawowe odsetki, koszty sądowe, koszty zastępstwa procesowego oraz koszty egzekucji.

Sąd Okręgowy podniósł, iż w toku postępowania, pojawiły się sugestie, jakoby dług, określony w porozumieniu wekslowym z dnia 5 czerwca 1995 r., w rzeczywistości nie istniał, a jego uznanie stanowiło formę obrony pozwanego przed groźącymi mu, bezprawnymi działaniami D. P. (2), mogącymi zwłaszcza godzić w renomę pozwanego jako przedsiębiorcy. Mając jednak na uwadze obowiązujący w niniejszym postępowaniu, opisany wyżej rozkład ciężaru dowodu, Sąd Okręgowy podkreślił, że na sugerowane przez siebie fakty pozwany, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, nie przedstawił jakichkolwiek przekonujących dowodów. Stąd powyższe sugestie pozwanego uznane zostały za całkowicie gołosłowne, a w dodatku sprzeczne z danymi, wynikającymi z treści dokumentu i wiarygodnej części zeznań świadka A. M.. Stąd zdaniem Sądu Okręgowego dług pozwanego, określony w porozumieniu wekslowym z dnia 5 czerwca 1995 r. uznać należało za rzeczywiście istniejący.

Z uwagi na to, iż przedmiotowe porozumienie wekslowe nie zawiera zdaniem Sądu Okręgowego wskazania, według jakiego kursu dolara amerykańskiego ma zostać wyliczona należna kwota w złotych polskich, to odwołać się zatem należało odpowiednio do treści art. 358 § 2 k.c., wedle którego wartość waluty obcej określa się, co do zasady, według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, z dnia wymagalności roszczenia. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że skoro określony w porozumieniu dług miał być zapłacony do dnia 31 grudnia 1996 r., to pierwszym dniem, w którym weksel mógł zostać uzupełniony i wymagalny do zapłaty, był 1 stycznia 1997 r. W tym dniu obowiązywał średni kurs dolara amerykańskiego, ogłoszony przez NBP w dniu 31 grudnia 1996 r., wynoszący 2,8755 zł. Z tego względu suma należności głównej, którą obejmować mogła uzupełniona przez wierzyciela suma wekslowa, wynosi zatem 575.100 zł.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż strona powodowa nie żądała zasądzenia odsetek, ani nie wskazała, by uzupełniła weksel w określonej dacie, w której uzupełniona suma wekslowa mogła już obejmować skonkretyzowane odsetki od należności głównej. Ponadto z twierdzeń strony powodowej nie wynikało też, by do momentu wypełnienia weksla D. P. (2) powód poniósł jakiegokolwiek koszty sądowe, koszty zastępstwa procesowego lub koszty egzekucji. Przyjął zatem należało w ocenie Sądu I instancji, że w zgodzie z treścią porozumienia z dnia 5 czerwca 1995 r., weksel mógł zostać uzupełniony jedynie do kwoty należności głównej we wskazanej już kwocie 575.100 zł. W rzeczywistości D. P. (2) uzupełniając weksel, warunki tego porozumienia naruszył, co jednak zdaniem Sądu Okręgowego nie skutkowało niepowstaniem zobowiązania wekslowego w całości. W wypadku bowiem, gdy z deklaracji wekslowej wynikało to, że wystawiony weksel in blanco służył do zabezpieczenia określonej należności, płatnej w określonym terminie, to umieszczenie na nim sumy wekslowej wyższej niż wynosiło rzeczywiste zadłużenie wystawcy lub terminu płatności wcześniejszego niż termin płatności przedmiotowej należności, oznacza w istocie tzw. częściową niezgodność tej sumy lub terminu płatności z porozumieniem wekslowym. Przyjęcie w takiej sytuacji skutku w postaci niepowstania odpowiedzialności wystawcy w ogóle przeczyłoby z pewnością gwarancyjnej funkcji weksla in blanco. Sąd wskazał, iż z tą funkcją skorelowany zostaje natomiast skutek w postaci tzw. redukcji zakresu odpowiedzialności wekslowej wystawcy do granic, w których treść weksla (suma wekslowa i termin płatności) odpowiada zadłużeniu wystawcy ze stosunku podstawowego. W tym bowiem zakresie weksel został wypełniony zgodnie z porozumieniem wekslowym (por. rozumowanie, zawarte w uzasadnieniu wyroku SN z dnia 17 stycznia 2008 r., III CSK 193/07, LEX nr 413645).

Sąd Okręgowy uznał, iż zgromadzony materiał nie zawiera dowodów, że drugi z weksli, wręczonych D. P. (2) przez pozwanego, uzupełniony został o jakąkolwiek kwotę, wynikającą z zadłużenia, określonego w porozumieniu wekslowym z dnia 5 czerwca 1995 r.

Sąd Okręgowy uznał, że niezgodność z treścią porozumienia wekslowego uzupełnionego w wekslu terminu płatności mogłaby mieć znaczenie przy określaniu początkowej daty okresu, za jaki należałyby się odsetki od dochodzonej kwoty. Skoro jednak odsetek strona powodowa nie zażądała, zatem wskazana niezgodność nie ma w sprawie istotnego znaczenia. Niewątpliwie bowiem, także przy przyjęciu terminu płatności zgodnego z treścią porozumienia wekslowego, należność z weksla powinna zostać uznana za wymagalną.

Niesłuszny okazał się w przekonaniu Sądu Okręgowego zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia, bowiem jak wskazał roszczenie wekslowe przeciwko wystawcy weksla własnego ulega przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia płatności weksla, co odnosi się także do weksla in blanco, w którym data płatności została wpisana przez wierzyciela wekslowego (art. 70 w zw. z art. 103 w zw. z art. 104 pr. weks.; wyrok SN z dnia 19 grudnia 2007 r., V CSK 323/07, LEX

nr 361457). Stąd bieg przedawnienia dochodzonego w niniejszym postępowaniu roszczenia wekslowego rozpoczął się w ocenie Sadu Okręgowego w dniu 16 września 1996 r. i upłynąłby z końcem dnia 16 września 1999 r., do czego jednak nie doszło, bowiem bieg ten uległ przerwaniu przez wytoczenie powództwa w dniu 15 września 1999 r. (art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 71 pr. weks.).

Z tych względów powództwo podlegało zatem uwzględnieniu do kwoty 575.100 zł, zaś w pozostałej części zasługiwało na oddalenie, co skutkowało stosownym, częściowym utrzymaniem w mocy nakazu zapłaty i częściowym jego uchyleniem i oddaleniem powództwa.

Uwzględnienie powództwa tylko w ok. 12,5% skutkowało stosunkowym rozdzieleniem kosztów procesu na podstawie art. 100 k.p.c., których wyliczenie zostało przez Sąd Okręgowy szczegółowo wskazane, a jego wynikiem było nałożenie na powodów obowiązku zapłacenia pozwanemu tytułem zwrotu kosztów procesu, kwoty 5.350 zł.

Od wyroku Sądu Okręgowego pozwany wywiódł apelację, zaskarżając orzeczenie w części dot. pkt 1 i 5 wyroku tj. w części której Sąd w punkcie 1 utrzymał w części w mocy nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w Legionowie z dnia 5 stycznia 2000 roku sygn. akt: I Nc 754/99 i w punkcie 5 zasądził od pozwanego koszty procesu zarzucając mu:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego :

a) art. 10 Prawa wekslowego z dnia 28 kwietnia 1936 r. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie tego przepisu polegającym na uznaniu przez Sąd I instancji, że mimo, że w rzeczywistości D. P. (2) uzupełniając weksel, naruszył warunki porozumienia z dnia 5.06.95 zawartego między Stronami - to fakt ten nie skutkuje jednak niepowstaniem zobowiązania wekslowego w całości, gdyż przedmiotowy weksel mógł być wypełniony do kwoty 575.100 zł - podczas gdy D. P. (2) w ogóle nie miał prawa uzupełnić weksla, gdyż z treści Porozumienia zawartego między Stronami w dniu 5 czerwca 1995 roku wynikało, że D. P. (2) będzie mógł uzupełnić weksel jedynie w przypadku bezskutecznego upływu terminu do spłaty pożyczki, a więc po dniu 31 grudnia 1996 roku, a niezależnie od powyższego D. P. (2) uzupełnił weksel niezgodną z Porozumieniem datą płatności i sumą wekslową - co wskazuje na fakt wypełnienia weksla w całości niezgodnie z Porozumieniem - co zgodnie z treścią ww. przepisu art. 10 oraz orzecznictwem Sądu Najwyższego winno skutkować przyjęciem przez Sąd, że zobowiązanie Pozwanego, nie powstało i konsekwentnie skutkowało winno uchyleniem w całości nakazu zapłaty wydanego w przedmiotowej sprawie.

b) art. 65 k.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie tego przepisu polegające na zignorowaniu przez Sąd faktu, iż w Porozumieniu zawartym między stronami w dniu 5.06.95 zgodnym zamiarem stron wyrażonym w dosłownej treści tego Porozumienia było upoważnienie D. P. do uzupełnienia weksla jedynie w przypadku niespłacenia pożyczki przez pozwanego i jedynie w przypadku upływu terminu tej spłaty, jaki zgodnie obie Strony ustaliły na dzień 31 grudnia 1996 roku, a warunkowe upoważnienie dla D. P. zgodne było ze wszystkimi okolicznościami sprawy - które to naruszenie spowodowało, że Sąd w ramach zarzutu z art. 10 prawa wekslowego - nie badał, mimo, że powinien - czy sam fakt uzupełnienia weksla był zgodny z porozumieniem,

II. naruszenie przepisów postępowania, polegające na:

a) obrazie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie zawarcie w uzasadnieniu wyroku przyczyn, dla których Sąd uznał, że Pozwany jest zobowiązany częściowo na podstawie przedmiotowego weksla, mimo, że D. P. w ogóle nie miał prawa uzupełnić weksla, gdyż w dacie jego uzupełnienia nie minął jeszcze termin spłaty pożyczki, której to brak spłaty upoważniał jedynie do uzupełnienia weksla - co doprowadziło Sąd I Instancji do wyciągnięcia w uzasadnieniu wyroku błędnych wniosków o częściowej odpowiedzialności wekslowej Pozwanego.

b) obrazie art. 233 k.p.c. polegającej na dokonaniu przez Sąd oceny wiarygodności i mocy dowodowej dowodów w postaci zeznań świadka A. M. (1) i faktu niezaprzeczenia przez Stronę Powodowa okoliczności spłaty pożyczki wynikającej z Porozumienia z dnia 5.06.95 - wbrew zasadzie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, w sposób ze sobą wewnątrznie sprzeczny - co skutkowało uznaniem przez Sąd, że przedmiotowa pożyczka nie została spłacona przez Pozwanego

c) obrazie art. 230 k.p.c. polegające na niedaniu wiary faktowi spłaty pożyczki wynikającej z Porozumienia zawartego między Stronami 5.06.95, mimo, że Strona Powodowa nie zaprzeczyła tej okoliczności

III - błąd w ustaleniach faktycznych - polegający na przyjęciu, że D. P. (2) był uprawniony do uzupełnienia weksla pomiędzy 5 czerwca 1995 roku a 16 września 1996 roku mimo, że z treści Porozumienia zawartego między stronami w dniu 5 czerwca 1995 roku wynikało, że D. P. (2) będzie mógł uzupełnić weksel jedynie w przypadku bezskutecznego upływu terminu do spłaty pożyczki a więc po dniu 31 grudnia 1996 roku, a nadto poprzez przyjęcie, że pożyczka ta nie została faktycznie spłacona - podczas gdy twierdzeniom strony pozwanej o spłacie pożyczki strona powodowa nie zaprzeczyła, jak również tę okoliczność potwierdził świadek A. M. (1) w swoich zeznaniach.

Wskazując na powyższe podstawy apelujący wniósł o :

1. o zmianę wyroku Sądu I Instancji w części dotyczącej pkt 1 i 5 wyroku poprzez uchylenie w całości nakazu zapłaty wydanego w dniu 5 stycznia 2000 roku przez Sąd Rejonowy w Legionowie w sprawie I Nc 754/99 i oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na rzecz strony Pozwanej kosztów procesu i kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

Jednocześnie - w razie uznania przez Sąd, że wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości - na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. skarżący wniósł o:

4. uchylenie wyroku Sądu I Instancji w części dot. pkt 1 i 5 Wyroku tj. w części

której Sąd utrzymał w części w mocy nakaz zapłaty wydany w dniu 5 stycznia 2000 roku przez Sąd Rejonowy w Legionowie w sprawie I Nc 754/99 i zasądził od Pozwanego koszty procesu - i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I Instancji oraz zasądzenie kosztów adwokackich udzielonej pomocy prawnej za postępowanie w II Instancji.

Powód K. P. wniósł o oddalenie apelacji, pozostali powodowie nie odnieśli się do apelacji pozwanego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja podlegała uwzględnieniu choć nie wszystkie podniesione w niej zarzuty były trafne.

Nietrafny był zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. polegający na dokonaniu przez Sąd Okręgowy oceny wiarygodności i mocy dowodowej dowodu w postaci zeznań świadka A. M. (1) i faktu niezaprzeczenia przez stronę powodową okoliczności spłaty pożyczki wynikającej z Porozumienia z dnia 5.06.95 - wbrew zasadzie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, w sposób ze sobą wewnętrznym sprzeczny.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej oceny zeznań świadka A. M. (1), którą w sposób wyczerpujący i logiczny uzasadnił i w konsekwencji prawidłowo uznał, iż nie dowodzą one tego, że pozwany dokonał zwrotu na rzecz D. P. (2) pożyczki w kwocie 200.000 USD lub jej równowartości w złotych polskich. Dodatkowo należy podnieść na poparcie tej oceny to, iż zeznaniom tego świadka przeczy niekwestionowany fakt tj. wystosowanie przez niego samego pisma do Prokuratury Rejonowej (...) (k. 249) stanowiącego zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, w którym m. in. stwierdził on, iż pozwany nie zapłacił D. P. kwoty stanowiącej równowartości 200.000USD z uwagi na to, iż powód nie wykazał się uregulowaniem zobowiązań spółki (...). Takie same stwierdzenia zostały zawarte także w podobnym zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa wystosowanym przez pełnomocnika pozwanego z dnia 19.06.2001 r. (k. 265).

Nietrafny był również zarzut naruszenia art. 230 k.p.c. polegający na niedaniu wiary faktowi spłaty pożyczki wynikającej z Porozumienia zawartego między stronami 5.06.95r., mimo, że strona powodowa nie zaprzeczyła tej okoliczności.

W przedmiotowej sprawie w ocenie Sądu Apelacyjnego nie zaszła podstawa do zastosowania art. 230 k.p.c. w powyższej kwestii, mimo, iż aktualni powodowie rzeczywiście nie wypowiedzieli się co do twierdzeń pozwanego odnośnie tego, że ten dokonał zapłaty kwoty wynikającej z umowy pożyczki na ręce zmarłego powoda D. P. (2). Przepis art. 230 k.p.c. stanowi, iż gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Fakty przyznane to fakty podane przez jedną stronę i potwierdzone - jako zgodne z prawdą - przez stronę przeciwną w drodze wyraźnego oświadczenia złożonego w toku postępowania (tak SN w wyroku z 2009-05-15, II CSK 680/08, LEX nr 519278). Z mocy art. 230 k.p.c. sąd może uznać za przyznane przez stronę nie zaprzeczone twierdzenia strony drugiej tylko w wypadku, gdy takie domniemane przyznanie uzasadnia wszechstronne rozważenie wszystkich okoliczności sprawy. W przedmiotowej sprawie powód w piśmie procesowym z dnia 19.06.2001 r. (str. 3, k. 49) i z dnia 17.10.2003 r. (str. 5, k. 419) jednoznacznie zaprzeczył temu by pozwany wykonał zaciągnięte w dniu 05.06.1995 r. zobowiązanie do zwrotu pożyczki w kwocie 200.000 USD. To stanowisko nie uległo zmianie w dalszym toku postępowania, a aktualni powodowie podtrzymywali żądanie pozwu w całości. Stad biorąc powyższe pod uwagę oraz wynik całej rozprawy nie sposób uznać, iż w sprawie mamy do czynienia z przyznaniem przez powodów w rozumieniu art. 230 k.p.c. faktu zapłaty przez pozwanego D. P. (2) kwoty 200.000 USD (por. wyrok SN z 2011-02-18, I CSK 298/10, LEX nr 950421, wyrok SN z 2005-10-19, V CK 260/05, LEX nr 187090, wyrok SN z 1971-05-27, II CR 122/71, LEX nr 6935), tym bardziej, iż także samo milczenie jednej ze stron, co do twierdzeń strony przeciwnej, nie może stanowić podstawy do uznania faktów za przyznane. To zebrany w sprawie materiał dowodowy, przy uwzględnieniu charakteru i przedmiotu postępowania decyduje o tym, czy można zastosować art. 230 k.p.c.

W konsekwencji nietrafny był także zarzut błędu w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że pożyczka ta nie została faktycznie spłacona.

Nietrafny był również zarzut naruszenia art. 65 k.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie tego przepisu polegającym na zignorowaniu przez Sąd Okręgowy faktu, iż w Porozumieniu zawartym między stronami w dniu 5.06.95 zgodnym zamiarem stron wyrażonym w dosłownej treści tego Porozumienia było upoważnienie D. P. (2) do uzupełnienia weksla jedynie w przypadku niespłacenia pożyczki przez pozwanego i jedynie w przypadku upływu terminu tej spłaty, jaki zgodnie obie Strony ustaliły na dzień 31 grudnia 1996 roku.

Powyższy przepis stanowi o tym, jak "tłumaczyć" oświadczenia woli. Skuteczne postawienie zarzutu jego naruszenia wymaga zatem wykazania, iż Sąd orzekający dokonał błędnej wykładni umowy stron, z czym nie mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie. W ocenie Sądu Apelacyjnego dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia umowy była właściwa i w oparciu o nią poczynione zostały prawidłowe ustalenia na stronie 2 uzasadnienia, iż strony umowy ustaliły, iż dopiero w przypadku nie wywiązania się przez pozwanego z zobowiązania, określonego w pkt 2 umowy, D. P. (2) ma prawo wypełnić weksle. Także na stronie 7 uzasadnienia prawidłowo Sąd przyjął, iż skoro określony w porozumieniu dług miał być zapłacony do dnia 31 grudnia 1996 r., to pierwszym dniem, w którym weksel mógł zostać uzupełniony był 1 stycznia 1997 r.

Nie mniej apelacja pozwanego podlegała uwzględnieniu z następujących powodów.

Sąd Apelacyjny podziela wszystkie ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego zawarte na stronie 1 i 2 uzasadnienia i uznaje je za własne, jednakże odmiennie ocenił kwestię tego, czy powstało zobowiązanie wekslowe pozwanego w oparciu o sporządzone przez strony porozumienie wekslowe.

Weksle wykorzystywane są, między innymi, dla zabezpieczenia wiarytelności oraz ewentualnych roszczeń o naprawienie szkody lub roszczeń o zwrot udzielonego kredytu czy pożyczki. Na zabezpieczenie tej samej wiarytelności może być złożony jeden weksel in blanco lub kilka. Przyjęcie dwóch weksli jest zawsze korzystne dla wierzyciela. Zabezpieczają go one np. w wypadku błędnego uzupełnienia weksla. Najczęściej osoba, której udzielane jest zabezpieczenie, otrzymuje weksel in blanco z upoważnieniem do jego wypełnienia przez wpisanie w nim kwoty, na którą opiewa zabezpieczona wiarytelność, jako sumy wekslowej, i dnia wymagalności zabezpieczonej wiarytelności, jako terminu płatności weksla, oraz innych postanowień, niezbędnych w myśl art. 1 lub 101 Pr. wekslowego.

Upoważnienie to stanowi element porozumienia osoby wręczającej weksel in blanco i jego odbiorcy. Jeżeli oświadczenie osoby wręczającej weksel in blanco ma formę pisemną, wspomniane porozumienie nazywane jest zwyczajowo deklaracją wekslową. Weksel własny in blanco jest to zatem dokument zawierający co najmniej podpis wystawcy złożony w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego.

W następstwie wypełnienia weksla in blanco zgodnie z porozumieniem co do jego uzupełnienia powstaje zobowiązanie wekslowe osoby podpisanej na wekslu in blanco (wręczającej ten weksel) o treści określonej w tekście powstałym na skutek wypełnienia. Odbiorca weksla in blanco uzyskuje zatem z mocy porozumienia co do jego uzupełnienia uprawnienie do spowodowania powstania - przez swe, podejmowane we własnym imieniu działanie - zobowiązania wekslowego osoby, która złożyła podpis na wekslu in blanco. Działanie to ma charakter jednostronnej czynności prawnej. Wynikająca z porozumienia osoby wręczającej weksel in blanco i jego odbiorcy ścisła więź pomiędzy zobowiązaniem wekslowym a zobowiązaniem, z którego wynika podlegająca zabezpieczeniu wierzytelność, przejawia się w tym, że wierzyciel nie może z mocy weksla uzyskać w zasadzie więcej praw niż przysługuje mu w ramach stosunku, z którego wynika podlegająca zabezpieczeniu wierzytelność, a spełnienie jednego z tych zobowiązań powoduje wygaśnięcie także drugiego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1967 r., mająca moc zasady prawnej, III CZP 19/66, OSNCP 1968, nr 5, poz. 79, uchwała połączonych Izb Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, OSNCP 1973, nr 5, poz. 72, pkt III. 1.c uzasadnienia, oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1997 r., I CKN 48/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 124, z dnia 5 lutego 1998 r., III CKN 342/97, OSNC 1998, nr 9, poz. 141, z dnia 21 października 1998 r., II CKN 10/98, OSNC 1999, nr 5, poz. 93 i z dnia 18 listopada 1999 r., I CKN 215/98, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 128).

Nie budzi wątpliwości, że wypełnienie weksla in blanco zgodnie z porozumieniem co do jego uzupełnienia nie stanowi przesłanki formalnej. Weksel in blanco wypełniony niezgodnie z porozumieniem, ale w sposób odpowiadający wymaganiom co do formy przewidzianym w art. 1 lub 101 Pr.weksl. musi być zatem uważany za weksel trasowany lub weksel własny w rozumieniu wymienionych przepisów. Uzupełnienie weksla in blanco zgodnie z otrzymanym upoważnieniem warunkuje jedynie odpowiedzialność wekslową osoby na nim podpisanej.

Kwestia sposobu tego uwarunkowania jest bardziej złożona. Uznając upoważnienie do uzupełnienia weksla in blanco za prawo kształtujące, należy konsekwentnie przyjąć, że w razie niezgodnego z porozumieniem wypełnienia weksla in blanco na niekorzyść dłużnika wekslowego (osoby, która wręczyła weksel in blanco) nie powstaje zobowiązanie wekslowe o treści wyrażonej w wekslu. Osoba, która wręczyła weksel in blanco, może zarzucać jego odbiorcy niepowstanie zobowiązania o treści wyrażonej w wekslu, z powodu jego wypełnienia niezgodnie z porozumieniem, bez żadnych ograniczeń (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1999 r., I CKN 51/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 27). Należy podkreślić, że nie chodzi tu o zarzut w ścisłym tego słowa znaczeniu, tj. o uprawnienie do odmowy spełnienia żądanego świadczenia, mimo powstania zobowiązania uzasadniającego to świadczenie, lecz o zarzut w szerokim tego słowa znaczeniu, tj. o powołanie się - jak wyżej zaznaczono - jedynie na fakt niepowstania zobowiązania o treści wyrażonej w wekslu. Jak trafnie wyjaśniono w literaturze przedmiotu, w wypadku ziszczenia się przewidzianych w art. 10 prawa wekslowego przepisie przesłanek ochrony osób trzecich, osoby te nabywają z mocy tego przepisu, wobec tego, kto podpisał się na wekslu in blanco, wierzytelność o treści wyrażonej w wekslu, mimo że wierzytelność o takiej treści nie powstała na rzecz odbiorcy weksla in blanco. Gdy zatem nie zachodzą przesłanki przewidziane w art. 10 Pr.weksl., osoba, która wręczyła weksel in blanco, może powoływać się na niepowstanie jej zobowiązania o treści wyrażonej w wekslu także względem osób trzecich.

Wyłania się jednak dalsze istotne pytanie, czy niepowstanie zobowiązania o treści wyrażonej w wekslu, z powodu jego wypełnienia niezgodnie z porozumieniem, oznacza, że w następstwie takiego wypełnienia osoba, która wręczyła weksel in blanco, nie staje się w ogóle zobowiązana wekslowo. W niektórych wypadkach będzie tak niewątpliwie, np. w razie uzupełnienia weksla in blanco nie przez osobę upoważnioną lub w wypadku uzupełnienia weksla in blanco otrzymanego przez odbiorcę dla zabezpieczenia określonej wierzytelności już po jej wygaśnięciu wskutek spełnienia świadczenia (zob. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1929 r., I.C. 222/29, OSP 1930, poz. 26 lub z dnia 8 marca 1932 r., III.1.R. 11/32, OSP 1932, poz. 291). W doktrynie wskazuje się, iż jednym z najczęstszych przypadków niezgodnego z porozumieniem wypełnienia weksla jest wypełnienie go przez wierzyciela mimo braku

uprawnienia do wypełnienia weksla w ogóle. Jest tak wówczas, gdy prawo do wypełnienia weksla ograniczone było warunkiem lub terminem (zwłaszcza chodzi o warunki odwołujące się do istnienia i wymagalności wierzytelności zabezpieczonej). Jeżeli nie ziszczył się warunek zawieszający (lub nie nadszedł termin początkowy), bądź też ziszczył się warunek rozwiązujący (lub nadszedł termin końcowy) i wtedy dokonanie uzupełnienia weksla jest sprzeczne z porozumieniem wekslowym. Takie wypełnienie weksla stanowi próbę wykonania uprawnienia kształtującego, które wykonującemu nie przysługuje, zatem nie wywołuje skutku prawnego. Oznacza to, że zawieszona wierzytelność wekslowa nie staje się wierzytelnością skuteczną, a dłużnik nie ma obowiązku zapłaty (por. Weksel własny in blanco Piotr Machnikowski Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002, str. 212 i nast.).

W przedmiotowej sprawie w ocenie Sądu Apelacyjnego mamy do czynienia z taką właśnie sytuacją, w której powód nie miał w ogóle prawa do wypełnienia weksla załączonego do pozwu na kwotę 4.604.778 zł.

Należy podkreślić, iż nie mamy tu do czynienia z jedynie częściowo niezgodnym z porozumieniem wypełnieniem weksla tj. np. z sytuacją, że została wpisana wyższa kwota od sumy wierzytelności, dla której zabezpieczenia został wręczony weksel in blanco, ani jako termin płatności weksla została podana data wcześniejsza od daty uzgodnionej w porozumieniu wekslowym,

w szczególności, iż w porozumieniu z 5.06.95 r. w ogóle nie było ustalone, jak data płatności będzie mogła być wpisana na wekslu).

Gdyby tak było, to rację miałby Sąd Okręgowy, że powstałoby zobowiązanie wekslowe pozwanego jako osoby podpisanej na wekslu in blanco w granicach porozumienia (por. wyrok SN z 26 stycznia 2001 r., II CKN 25/00, OSNC 2001/7-8/117) tj. jako dłużnika zobowiązanego wekslowo do zapłaty sumy odpowiadającej rozmiarowi podlegającej zabezpieczeniu wierzytelności w uzgodnionym w porozumieniu co do uzupełnienia weksla terminie. Należałoby bowiem utrzymać zobowiązanie wekslowe osoby podpisanej w granicach porozumienia, gdyż porozumienie to stanowi podstawę zobowiązania z weksla in blanco według zasady pacta sunt servanda. Odmienne stanowisko znacznie ograniczałoby praktyczne znaczenie weksla in blanco, często bowiem wysokość sumy, na którą weksel in blanco powinien być wypełniony, lub termin jej wymagalności, zostają ustalone dopiero w toku sporu po wypełnieniu tego weksla. Ponadto nie mamy do czynienia z wpisaniem na wekslu kwoty, która ma jakikolwiek związek z wierzytelnością, która miała być zabezpieczona tym wekslem. W przedmiotowej sprawie powód wystąpił z pozwem w oparciu o weksel. Nie podnosił w pozwie, w oparciu o jaki stosunek podstawowy weksel ten został wystawiony. Pozwany w zarzutach do nakazu zapłaty podniósł i następnie w toku procesu wykazał, co trafnie ustalił Sąd Okręgowy, iż wystawił powodowi dwa weksle. Każdy z nich był wekslem własnym in blanco. Oba miały stanowić zabezpieczenie spłaty pożyczki w kwocie 200.000 USD, przy czym zgodnie z Porozumieniem z dnia 5.06.95r., będącym de facto deklaracją wekslową do obu weksli, mogły one być wypełnione do kwoty równowartości w złotych polskich kwoty 200.000 USD, powiększonej o ustawowe odsetki, koszty sądowe, koszty zastępstwa procesowego oraz koszty egzekucji.

Tymczasem w ocenie Sądu Apelacyjnego z materiału dowodowego wynika, iż załączony do pozwu weksel został wypełniony całkowicie niezgodnie z ww. deklaracją wekslową. Z materiału dowodowego wynika bowiem, iż sporny weksel nie został wypełniony przez powoda z uwagi na brak spłaty ww. pożyczki, tylko powód wykorzystał ten weksel całkowicie niezgodnie z Porozumieniem z dnia 5.06.95 r. i wpisał do niego kwotę ponad 4 mln zł jako kwotę innego rzekomego, bliżej nie sprecyzowanego długu pozwanego wobec powoda. Trafnie skarżący wywodzi, iż powód wcale nie twierdził, iż weksel ten wystawił w związku z niespłaceniem pożyczki jak to ustalił Sąd I instancji. Powód nie twierdził tego w pozwie, ani w toku postępowania, jak również nie twierdził, że zasady wypełnienia weksla wynikały z ww. Porozumienia. Wręcz w piśmie procesowym z dnia 17.10.2003 r. (k. 419) powód wskazał, iż kwota 4.604.778 zł miała stanowić sumę bliżej nieokreślonych zobowiązań pozwanego wobec powoda, uprzednio pomniejszonych o zobowiązanie wobec (...) we W., którego dotyczy oświadczenie pozwanego z dnia 5.06.1995 r., na którym własnoręcznie podpisu pozwanego poświadczyła notariusz E. K. za Rep. (...). Osobno natomiast powód wymieniał zobowiązanie pozwanego w kwocie równowartej w złotych 200.000 USD wraz z odsetkami ustawowymi. Z kopii protokołów przesłuchania powoda w sprawie karnej wynika zaś wręcz, iż powód w związku z brakiem spłaty pożyczki wypełnił inny, drugi weksel (Nr rep. Notarialnego (...)) dokumentu poświadczającego własnoręcznie

podpisu pozwanego przez ww. notariusza). Okolicznością niekwestionowaną, a więc nie wymagającą dowodu było, że w sprawie o sygn. akt (...) powód zeznał jako oskarżony (k.758), iż w rzeczywistości weksel, który był przez niego wystawiony na zabezpieczenie zwrotu przedmiotowej pożyczki jako weksel „in blanco” oznaczony numerem rep. (...), uzupełniony został przez powoda w dniu 23.08.1999 r. kwotą stanowiącą równowartość 200.000 USD tj. odpowiadającą wysokości udzielonej pozwanemu pożyczki, powiększoną o należne odsetki ustawowe. Tymczasem weksel ze spornej sprawy jest wekslem na kwotę 4.604.778 zł (nr Rep. Notarialnego (...), gdzie poświadczony został podpis pozwanego na wekslu i został on wystawiony według twierdzeń samego D. P. (2) przesłuchanego jak wyżej oraz jako świadek w innym postępowaniu (k. 669) w związku zupełnie innym zobowiązaniem, gdyż twierdził on, iż weksel z niniejszej sprawy stanowi dowód istnienia zupełnie odrębnego zobowiązania pozwanego wobec powoda od udzielonej mu pożyczki w wysokości 200.000 USD. Zeznał także jako świadek w innej sprawie (k. 686), że posiadaczem weksla wystawionego na zabezpieczenie pożyczki w kwocie 200.000 USD jest spółka z o. o. (...) z siedzibą W., ponieważ powód dokonał indosu tego weksla na tę spółkę i może go okazać na żądanie Prokuratury. Zeznawał, że wypełnił ten weksel w dniu 23.08.1999 r. na kwotę 1.057.000 zł, nawet wniósł pozew, ale cofnął powództwo, bo adwokat podpowiedział mu, że najpierw powinien wykorzystać drugi weksel, aby roszczenie o kwotę ponad 4 mln nie przedawniło się.

Poczynione zatem wyżej uwagi w zestawieniu z dokonanymi w sprawie ustaleniami faktycznymi prowadzą do wniosku, że pozwany na podstawie wypełnionego przez powoda spornego weksla nie mógł być zobowiązany do zapłaty wobec powoda kwoty ponad 4 mln zł, ani jakiegokolwiek części tej kwoty, bowiem pozwany wykazał ostatecznie, iż umówił się z D. P. (2), że u podstaw wręczenia obu weksli przez pozwanego powodowi będzie leżał jedynie stosunek pożyczki. Stąd też ustalenie Sądu Okręgowego, iż z materiału dowodowego sprawy wynika, że weksel załączony do pozwu dotyczy spłaty ww. pożyczki było nieuprawnione.

W tych okolicznościach w oparciu o załączony do pozwu weksel pozwany nie mógł dochodzić innych niż z umowy pożyczki roszczeń, a skoro to uczynił tj. wypełnił weksel na kwotę nie związaną z umową pożyczki to uczynił to całkowicie niezgodnie z deklaracją wekslową, a zatem nie doszło do powstania jakiegokolwiek zobowiązania wekslowego pozwanego w oparciu o tak wystawiony weksel.

Sąd Okręgowy oparł swe rozstrzygnięcie na poglądzie prawnym prezentowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 26 stycznia 2001 r. sygn. akt II CKN 25/00 OSNC 2001/7-8/117), iż w wyniku wypełnienia weksla in blanco częściowo niezgodnie z porozumieniem na niekorzyść osoby na nim podpisanej, osoba ta może stać się zobowiązana wekslowo w granicach, w których tekst weksla odpowiada porozumieniu (deklaracji wekslowej). Sąd Apelacyjny powyższy pogląd podziela. Nie mniej w przedmiotowej sprawie z taką sytuacją nie mamy jednak do czynienia, bowiem cała kwota wpisana na wekslu nie odpowiada porozumieniu, gdyż weksel miał stanowić zabezpieczenie spłaty pożyczki, a został wykorzystany przez powoda do wyegzekwowania innej bliżej nieokreślonej wierzytelności, której porozumienie nie dotyczyło. Stąd weksel ten nie mógł zabezpieczać kwoty równej niespłaconej pożyczce w kwocie stanowiącej 575.100 zł. Z tego względu powołane przez Sąd Okręgowy orzeczenia jako wydane w innym stanie faktycznym, nie mogły stanowić argumentu przemawiającego za trafnością rozstrzygnięcia Sądu I instancji.

Należy uzupełniająco wskazać, iż trafnie skarżący wywodził, iż niezależnie od tego, że D. P. (2) uzupełnił weksel niezgodną z Porozumieniem sumą wekslową, co zdaniem Sądu Apelacyjnego można by uznać za częściowo niezgodne z porozumieniem wypełnienie weksla nie niweczące całkowicie odpowiedzialności wekslowej, to powód w ogóle nie miał prawa uzupełnić weksla w momencie, jaki to zrobił, nawet w celu dochodzenia roszczenia z umowy pożyczki, gdyż z treści Porozumienia zawartego między stronami w dniu 5 czerwca 1995 roku wynikało, że D. P. (2) będzie mógł uzupełnić weksel jedynie w przypadku bezskutecznego upływu terminu do spłaty pożyczki, a więc mógł to uczynić dopiero po dniu 31 grudnia 1996 roku.

Na poparcie powyższego skarżący trafnie powołał tezę 63 do art. 10 - Komentarza do Prawa wekslowego pod redakcją Marek Czarnecki, Lidia Bagińska Rok wydania: 2008, Wydawnictwo: C.H.Beck, Wydanie: 5, z której wynika, że „Wierzyciel zobowiązania wekslowego, względnie posiadacz blankietu wekslowego nie może zwrócić się

do dłużnika z żądaniem zapłaty przed terminem ustalonym w umowie pozaweksłowej. Jedyny co do tego wyjątek stanowi samo prawo weksłowe w art. 44 mówiąc, iż posiadacz weksła może wykonywać zwrotne poszukiwanie przeciwko indosantom, wystawcy i innym dłużnikom wekslowym także przed nadejściem terminu płatności przez strony ustalonym w następujących przypadkach: jeżeli odmówiono przyjęcia, jeżeli wszczęto postępowanie układowe lub ogłoszono upadłość trasata bez względu, czy weksel przyjął czy też nie albo gdy trasat zaprzestał wypłat lub przeprowadzono bezskutecznie z jego majątku egzekucję po wystawieniu weksła, jeżeli wszczęto postępowanie układowe lub ogłoszono upadłość wystawcy weksła, który zabronił przedstawienie weksła do przyjęcia. Zasada ta ma zastosowanie również w stosunku do weksli wystawionych in blanco. W powyższych wypadkach posiadacz blankietu wekslowego może go uzupełnić i opatrzyć datą płatności przed terminem ustalonym w umowie pozaweksłowej przez kontrahentów wekslowych.

Powyższe ww. okoliczności wskazują w ocenie Sądu Apelacyjnego na fakt wypełnienia weksła w całości niezgodnie z Porozumieniem, co powinno skutkować przyjęciem przez Sąd, że zobowiązanie weksłowe pozwanego nie powstało i konsekwentnie skutkować winno uchyleciem w całości nakazu zapłaty wydanego w przedmiotowej sprawie.

Trafny był zatem zarzut apelacji, iż Sąd Okręgowy bezpodstawnie uznał, iż powstało zobowiązanie weksłowe pozwanego jako osoby podpisanej na wekslu in blanco w granicach porozumienia z dnia 5 czerwca 1995 r., a tym samym naruszył art. 10 Prawa wekslowego przez błędną wykładnię.

Nie uzasadniał także utrzymania nakazu zapłaty w zakresie kwoty zasądzonej przez Sąd Okręgowy jakikolwiek stosunek prawny łączący powoda z pozwanym, a w każdym razie powodowie nie wykazali, iż chociaż roszczenie weksłowe nie istnieje, to należność objęta nakazem ma uzasadnienie w stosunku podstawowym łączącym strony. Sąd jest zwiany żądaniem pozwu, w tym okolicznościami faktycznymi wskazanymi przez powoda (art. 187 k.p.c.). Powód nie żądał w pozwie zwrotu pożyczki w kwocie 575.100 zł. Nie przytoczył też faktów uzasadniających roszczenie ze stosunku podstawowego w oparciu o nową, inną niż podana w pozwie podstawę faktyczną. Stąd nakaz zapłaty nie mógł zostać utrzymany w mocy także w zakresie kwoty 575.100 zł.

Należy także podnieść, iż w przypadku zakwestionowania prawidłowości uzupełnienia weksła in blanco, wierzyciel ma obowiązek wskazać, z jakiego tytułu domaga się zapłaty oraz przedstawić stosowne wyliczenie (por. wyrok Sądu Apel. w Poznaniu, sygn. akt I ACa 122/11, LEX nr 898634, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 2007-08-29, I ACa 442/07, OSA w Katowicach rok 2008, Nr 1 poz. 10).), bowiem dopiero wyjaśnienie przez powoda sposobu wyliczenia kwoty wpisanej przez niego w treści weksła stworzyłoby ramy do prowadzenia sporu i przedstawiania dowodów na wykazanie okoliczności istotnych dla obu stron.

Powyższe powoduje, iż apelację pozwanego należało uznać za zasadną tj. uwzględnić wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 1 poprzez uchylene nakazu zapłaty co do nakazania pozwanemu zapłaty powodowi kwoty 575.100 zł i oddalenie w tym zakresie powództwa bez konieczności roztrząsania pozostałych jej zarzutów.

W konsekwencji uznania, iż nakaz zapłaty powinien być uchylony, a powództwo oddalone także w zakresie kwoty 575.100 zł, była konieczność zmiany zaskarżonego wyroku w punkcie 5 w zakresie kosztów procesu za pierwszą instancję i orzeczenie o nich stosownie do wyniku sporu zgodnie art. 98 par. 1 i 3 k.p.c. i art. 105 § 1 k.p.c. tj. zasądzenie od powodów, jako przegrywających sprawę w całości dodatkowo po 616,60 zł ponad zasądzoną od nich kwotę w punkcie 3 zaskarżonego wyroku, co łącznie daje zwrot kosztów zastępstwa prawnego za I instancję w kwocie 7.200 zł, a nie jak to uczynił Sąd Okręgowy stosunkowe ich rozdzielenie w oparciu o treść art. 100 k.p.c.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie I sentencji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Koszty postępowania apelacyjnego w postaci kosztów zastępstwa prawnego w wysokości 5.400 zł zostały zasądzone w punkcie II od powodów na rzecz pozwanego jako wygrywającego sprawę w oparciu o treść art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 7 i § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy

prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2002.163.1348 ze zm.) w związku z art. 105 § 1 k.p.c., z którego wynika, iż współuczestnicy sporu zwracają koszty procesu w częściach równych.